

Kokemäenjoki

Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat, Satakunta

Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat kuvastavat satakuntalaista ja länsipirkanmaalaista maaseutumaisemaa, jossa asutus- ja elinkeinohistoria yhdistyvät maankohoamisrannikon luonnonhistoriaan.

Maiseman peruselementtejä ovat avarat ja polveilevat savitasangot sekä niitä pitkin avautuvat paikoin lakeusmaisemat näkymät. Siellä täällä maisemaa elävöittävät jyrkähköt kalliot tai metsän peittämät mäet. Maiseman moni-ilmeisyys perustuu laajoihin viljelyksiin, niiden takaa hämmöittäviin taajamiin tai teollisuusympäristöihin sekä viljelyalojen keskellä vaihtelevasti mutkittelevaan jokiuomaan.

Sven Raidan 1950-luvun valokuvassa Kokemäenjoki on puomitettu. Joessa uitettiin vuosittain keskimäärin 2,5 miljoonaa tukkia vuosien 1926-1950 välisenä aikana. Puomituksia ei enää tarvita, myös betonijalustainen hyppytorni on poissa. Kuvan taustalla näkyvä Tulkkilan museosilta on Suomen vanhimpia teräsbetonisiltoja. Vuodesta 2013 alkaen silta on palvellut yksinomaan kevyttä liikennettä.

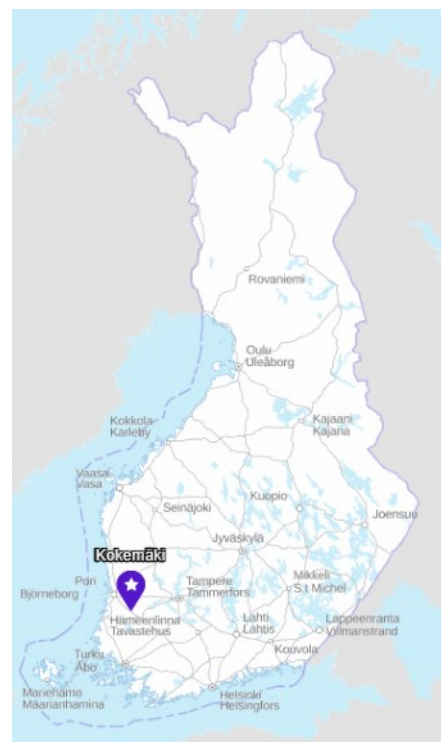
Sven Raita n. 1950-luku, Satakunnan museo

Martina Motzbäuchel 2021, MKNK ry

Kokemäenjokilaakso on edustava maisemallinen kokonaisuus, jossa Satakunnan ja läntisen Pirkanmaan asutus-, elinkeino- ja maankäyttöhistoriat yhdistyvät maankohoamisen hallitsemaan luonnonhistoriaan.

Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat ulottuvat Pirkanmaan Sastamalasta Porin edustalle merenrannikon luodoille. Kokonaisuudessaan 121 kilometriä pitkän joen ympärille rajautuvaan maisema-alueeseen kuuluvat Kokemäenjokilaakson lisäksi Kokemäenjokeen laskevan Sastamalan Luhdanojan ja Kikkelänjoen varren viljelymaisemat sekä Kokemäen Kauvatsanjokivarsi ja Puurijärven kosteikkoalue.

Maanmittauslaitos, karttapaikka

Kokemäenjoen ympäristö on erittäin intensiivisesti viljeltyä maatalousaluetta. Vielä 1960-luvulla joen rannoilla oli paikoin 50–100 metriä leveä rantaniittyvyöhyke, mutta nykyisin maisemallisesti arvokkaita kapeita rantaniittykaistaleita on jäljellä enää muutama. Maatalousalueiden lisäksi Kokemäenjokea reunustavat muutamat tiheästi asutut taajamat sekä teollisuusalueet.

Alueen luonto on lajistoltaan monipuolinen. Tasankomaista maisemaa rytmittävät jokivarren metsiköt sekä joen reunoilta nousevat kallioiset saarekkeet, harjut ja selänteet. Peltomaiden ympärillä on laajempia havu- ja sekametsäalueita.

Ensimmäiset asukkaat saapuivat Kokemäenjokilaaksoon kivikaudella, kampakeraamisen kulttuurin ajalla. Maisema-alueelta tunnetaan useita muinaiselle jokisuulle sijoittuneita kivikautisia asuinpaikkoja, jotka osoittavat esimerkiksi nykyisen Harjavallan alueen olleen kulttuurisesti huomattavaa seutua. Pronssikaudella karjanhoito ja kaskiviljely alkoivat vakiintua jokilaakson asukkaiden elinkeinoiksi pyyntielinkeinojen rinnalle. Pronssikaudelta on säilynyt runsaasti suuria hautaröykkiöitä ja hiidenkiukaita. Yhtäjaksoista asutusta jokilaaksoissa on ollut nuoremmalta roomalaiselta kaudelta lähtien, ja rautakauden lopulla alueelle oli muodostunut jo muutamien talojen kyliä. Vanhan kyläasutuksen yhteydessä sijaitsevat rautakautiset muinaisjäänneet, esimerkiksi alueelle tyypilliset röykkiökalmistot, kertovat jokilaakson pitkästä asutusjatkumosta.

Jokilaakson varhaisin pysyvä asutus on keskittynyt joen varrelle. Nykyinen merenranta ja Pohjois-Satakunnan metsäseutu on asutettu pääsääntöisesti vasta uudella ajalla. Historiallisen ajan kylät ovat muodostaneet tyypillisesti nauhamaisia kokonaisuuksia vesiväylien tai teiden varsille. Kokemäenjoki on ollut historiallisesti merkittävä liikenneväylä, jonka suualueille on muodostunut tärkeitä kauppapaikkoja. Näihin kauppapaikkoihin on johtanut monia huomattavia maaliikenneväyliä.

Maiseman peruselementtejä ovat avarat ja polveilevat savitasangot sekä niitä pitkin avautuvat paikoin lakeusmaiset näkymät. Siellä täällä maisemaa elävöittävät jyrkähköt kalliot tai metsän peittämät mäet. Maiseman moni-ilmeisyys perustuu laajoihin viljelyksiin, niiden takaa hämmöittäviin taajamiin tai teollisuusympäristöihin sekä viljelyalojen keskellä vaihtelevasti mutkittelevaan jokiuomaan. Alueella on lukuisia arvokkaita luontokohteita, kuten Puurijärven ja Isosuon kansallispuisto sekä Kokemäenjoen suistoalue luotoineen. Kokemäenjokilaakson kulttuurimaisemat kuvastavat satakuntalaista ja länsipirkanmaalaista maaseutumaisemaa, jossa asutus- ja elinkeinohistoria yhdistyvät maankohoamisrannikon luonnonhistoriaan. Alueen tärkeimpiä maisemallisia elementtejä ovat jokilaakson laajat peltoaukeat, mutkitteleva ja luonteeltaan vaihteleva jokiuoma, kulttuuriympäristön arvokohteet sekä kasvillisuudeltaan monipuoliset kosteikkoalueet. Maisema-alue muodostaa poikkeuksellisen laajan ja arvokkaan maisemakokonaisuuden, jota voi pitää koko satakuntalaisen maatalousmaiseman selkärankana.